

Nr 39.

Ankom till riksdagens kansli den 11 maj 1923 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens verksamhet för egnahemsbildning ävensom åtta i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

Under punkt 117 i nionde huvudtiteln av innevarande års statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition angående statens verksamhet för egnahemsbildning, som Kungl. Maj:t kunde komma att avlåta till riksdagen, till odlings- och byggnadshjälp åt egnahemslåntagare beräkna för budgetåret 1923—1924 ett anslag av 800,000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t under punkt 118 i samma huvudtitel föreslagit riksdagen att i avbidan på berörda proposition angående statens verksamhet för egnahemsbildning till bestridande av kostnader för jordförmedling i samband med egnahemslånerörelsen beräkna för budgetåret 1923—1924 ett anslag av 200,000 kronor.

I punkt 3 av den till innevarande riksdag avlåtna statsverksproposition, avdelning: utgifter för kapitalökning i vad angår jordbruksdepartementet, har Kungl. Maj:t vidare föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition angående statens verksamhet för egnahemsbildning, som Kungl. Maj:t kunde komma att avlåta till riksdagen, såsom kapitalökning för egnahemslånefonden beräkna för budgetåret 1923—1924 ett belopp av 25,000,000 kronor.

I en till riksdagen den 10 mars 1923 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 144, har nu Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

a) att godkänna det såsom bilaga A till statsrådsprotokollet fogade förslag till ändrad lydelse av §§ 5, 6, 10, 11 och 12 samt § 14 mom. 2 och 4 av de utav riksdagen 1919 antagna allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse, att tillämpas från och med dag under 1923, som av Kungl. Maj:t bestämmes;

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 10 saml. 22 häft. (Nr 39—40.)

b) att, för utlämnande under 1923 och 1924 av premielån till egnahemslåntagare för nyodlings- och nybyggnadsarbeten i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkta grunder, för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra reservationsanslag av 800,000 kronor, därav för 1923 må användas högst 320,000 kronor;

c) att medgiva att, utan hinder av de utav riksdagen 1919 antagna allmänna villkor och bestämmelser för lån från jordförmedlingsfonden, Kungl. Maj:t må av fondens tillgängliga kapitalbehållning till förlagslån för förmedling genom eller under kontroll av hushållningssällskap av jord till egna hem för jordbruksändamål disponera under 1923 och 1924 tillhoppa högst så stort belopp, att vad som utestår i beviljade förlagslån icke vid något tillfälle under sagda år överstiger 1,500,000 kronor, att utlämnas mot en ränta av 4 procent om året och under de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t kan finna gott att i varje särskilt fall föreskriva i syfte att betryggande garantier ernås för förlagslånen användande till avsett ändamål;

d) att, för utlämnande under 1923 och 1924 i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkta grunder av statsbidrag till hushållningssällskap för jordförmedlingsverksamhet, för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra reservationsanslag av 200,000 kronor, därav för 1923 må användas högst 75,000 kronor;

e) att medgiva, att Kungl. Maj:t må under 1923, utöver det belopp, som av Kungl. Maj:t för samma år redan beviljats såsom lån från egnahemslånefonden, disponera såsom lån från samma fond ett ytterligare belopp av intill 4,000,000 kronor, därav 2,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 1,500,000 kronor för bostadslägenheter;

f) att medgiva, att Kungl. Maj:t må under 1924, utöver förut medgiven utlåning av intill 12,000,000 kronor, disponera ett belopp av intill 7,000,000 kronor eller således tillhoppa intill 19,000,000 kronor såsom lån från egnahemslånefonden, därav 13,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter; samt

g) att såsom kapitalökning för egnahemslånefonden för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 21,000,000 kronor.

Ovanberörda författningsförslag är av följande lydelse:

»Förslag

till

ändrad lydelse av §§ 5, 6, 10, 11 och 12 samt § 14 mom. 2 och 4 av de utav riksdagen 1919 antagna allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse.

§ 5.

Egnahemslån — — — — (nötkreatur eller häst).

Låneförmedlare åligger att vid fördelning av egnahemslån för jordbrukslägenheter söka främja nybildning av jordbruk. Dylikt lån bör sålunda i regel icke beviljas i andra fall, än där sökanden åsyftar

1) att genom nyodling och nybyggnad bilda ett helt och hållet nytt jordbruk eller

2) att genom mera väsentligt nyodlings-, byggnads- eller grundförbättringsarbete i avsevärd mån förbättra eller utvidga förut bestående jordbruk eller sådan del därav, som är avsedd att bilda en ny självständig lägenhet,

3) eller, ändock att mera väsentligt nyodlings-, byggnads- eller grundförbättringsarbete icke är avsett att komma till utförande,

a) att friköpa torp eller annan jordbrukslägenhet, som sökanden innehar under nyttjanderätt, eller

b) att förvärva bolagsfastighet eller annan fastighet, som ej brukas eller bebos av ägaren själv.

I fråga om bostadslägenheter bör vid beviljandet av egnahemslån företräde givas åt sökande, som åsyftar att genom nybyggnad bilda ett nytt eget hem.

Under i övrigt lika förhållanden bör vid beviljandet av egnahemslån företräde givas åt sökande, som med lånet förenar livförsäkring på sätt i § 26 sägs.

§ 6.

Utan hinder av att egnahemslån redan blivit beviljat må låneförmedlare kunna, om så anses lämpligt, tilldela egnahemslåntagare en gång tilläggs lån, beträffande jordbrukslägenhet för utvidgande av jordområdet å lägenheten och beträffande bostadslägenhet för lägenhetens omläggning, genom utvidgande av jordområdet och uppförande av erforderliga ekonomibyggnader, till jordbrukslägenhet.

I förhållandet mellan låneförmedlaren och egnahemslåntagaren skall tilläggs lån, därest det utdelas till förut för jordbrukslägenhet beviljat egnahemslån, innan amorteringsskyldighet för detta inträtt, och löper med samma ränta som detta, sammanslås därmed, men eljest i avseende å förräntning och återbetalning behandlas såsom särskilt lån.

Om — — — — jordbrukslägenhet.

Den — — — — utgått.

§ 10.

Av Kungl. Maj:t beviljat statslån må under det år, för vilket lånet beviljats, så ock i den mån lånet under sagda år blivit till egnahemslån disponerat jämväl under nästföljande år av vederbörande låneförmedlare på en gång eller i skilda delar lyftas i statskontoret emot avlämnande av en utav låneförmedlaren till statskontoret eller order ställd, av statskontoret godkänd skuldförbindelse, som skall innefatta låneförmedlarens åtagande att återbetala lånet i den ordning, här nedan stadgas. Statslånebelopp, som icke uttagits inom sålunda föreskriven tid, återfaller till fonden.

Låneförmedlande — — — — godkännas.

Inteckning — — — — erbjudes.

Därest — — — — godkännas.

§ 11.

Statslån, som av Kungl. Maj:t anvisats till beredande av egnahemslån, förräntas efter fyra och tre fjärdedels procent om året, dock att, ifråga om statslån, som efter ingången av 1923 anvisas för 1923 eller senare år, räntan skall för tiden till och med året före det, amorteringsskyldighet jämlikt § 14 inträder, utgöra allenast fyra procent samt att jämväl i fråga om statslån, som före 1923 anvisats för åren 1920—1923, räntan skall för tiden från och med 1923 till och med året före det, amorteringsskyldighet jämlikt § 14 inträder, nedsättas till fyra procent, i den mån låneförmedlare styrker sig hava medgivit innehavare av egnahemslån från respektive statslån enahanda nedsättning av räntan.

Å till — — — — sker.

§ 12.

Vad av lyft statslån icke vid utgången av det år, för vilket lånet beviljats, blivit till egnahemslån utlämnat eller eljest disponerat, skall till statskontoret inbetalas före utgången av mars månad nästpåföljande år, där ej Kungl. Maj:t på av låneförmedlaren före utgången av januari

månad ingiven ansökning medgiver denne rätt att ytterligare ett år för avsett ändamål innehava statslånebeloppet i fråga. Ränta å belopp, som sålunda återbetalas, skall erläggas i den ordning, § 14 mom. 4 stadgar.

§ 14.

Mom. 2. Å amorteringsdelen — — — amorteringsdelen. Amorteringsskyldigheten inträder med sjätte året efter utgången av det kalenderår, för vilket lånet beviljats. Intilldess kapitalavbetalningen börjar, erlägges allenast ränta å statslånets hela belopp jämlikt bestämmelserna i § 11 första stycket. Därefter — — — inbetalts.

Mom. 4. Ränta och amortering å statslån skall för varje år av låneförmedlaren inbetalas till statskontoret före utgången av mars månad nästföljande år; skolande alltså den första amorteringen verkställas under det sjunde året från utgången av det år, för vilket lånet beviljats.»

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till statsrådsprotokollet.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft
ej mindre följande inom riksdagen *före avlämnande av propositionen nr 144* väckta, till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nämligen
nr 7 i första kammaren av herr *Gabrielsson* och *nr 29* i andra kammaren av herr *Brännström*, lika lydande, vari hemställts, att räntan å de av staten år 1920 och senare utlämnade egnahemslånen må från och med innevarande års början beräknas efter (4) procent per år;

nr 16 i andra kammaren av herr *Borg*, vari hemställts, det riksdagen behagade besluta, att i § 11 i lagen om egnahemslånerörelse av den 9 augusti 1919 räntesatsen från år 1924 må ändras från fyra och tre fjärdedels procent till tre och sex tiondels procent

och *nr 158* i andra kammaren av herr *Svensson* i Grönvik m. fl., vari hemställts, att riksdagen ville för sin del besluta att i § 11 i lagen om egnahemslånerörelsen av den 9 augusti 1919 räntesatsen må ändras från nuvarande 4.75 procent till 3.6 procent, samt att ifråga om lån som beviljas där nybyggnad och nyodling utföras efter den 1 juli 1923 måtte medgivas låntagaren ett räntefritt anstånd på 3 år;

än även följande inom riksdagen *i anslutning till propositionen nr 144* väckta motioner, nämligen

nr 204 i första kammaren av herr *Lindhagen*, vari hemställts, att riksdagen vid behandling av proposition nr 144 angående statens verk-

Motioner.

samhet för egnahemsbildning måtte såsom villkor för egnahemslån till jordbrukslägenheter för främjande av nybildning av jordbruk ytterligare föreskriva:

att i de under 5 § 1) och 2) angivna fallen bör tillrådas, att till jordbruket lägges tillräcklig med odlingsmark samt erforderlig skog, bete och fiske till husbehov för att kunna huvudsakligen försörja en medelstor familj

samt att i de under 5 § 3) angivna fallen bör såsom villkor för låns beviljande tillses, att med det nya jordbruket följer odlad jord och odlingsmark samt skog, bete och fiske till husbehov i erforderlig utsträckning för att kunna huvudsakligen försörja en medelstor familj;

nr 287 i andra kammaren av herr *Magnusson* i Skövde, vari hemställt, att utskottet måtte i sin motivering beakta i motionen anförda synpunkter i mån dessa icke kunna eller böra föranleda direkt ändring i propositionens yrkanden samt därutöver att riksdagen måtte för sin del uttala eller besluta;

att nybildningen i tillämpningen ej göres till mera betonat villkor för egnahemslån än tidigare varit fallet;

att premielån endast böra utgå för produktiva ändamål och att vid deras utdelande fullständig eller så gott som fullständig medellöshet icke sättes som ovillkorligt villkor;

att ökad möjlighet beredes för samarbete i jordförmedlingen, särskilt jordstyckningsverksamheten, mellan hushållningssällskapen och egnahemsföreningar eller egnahemsbolag;

att bestämmelser införas i reglementet avseende att begränsa lånens löptid;

att reglementet för jordförmedlingsfonden omarbetas i syfte att göra lån ur denna lättare tillgängliga för med densamma avsedda ändamålet; samt

att utskottet måtte föreslå formulering till de förändringar, som i anledning härav erfordras, till Kungl. Maj:ts framställning;

nr 284 i andra kammaren av herr *Karlsson* i Vadstena m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte *antingen* utöka den bostadsfond, som i proposition nr 144 omnämnes, till ett så stort belopp, att 500,000 kronor kunna under år 1923 få användas till bostadslån till personalen vid statens hospital och asyler, *eller ock* att av den i proposition nr 144 omnämnda summan ovannämnda belopp, 500,000 kronor, må kunna under år 1923 utlämnas i form av lån till nämnda personal, samt

att riksdagen måtte besluta, att lånen skola utgå efter i huvudsak

de grunder, som gälla för lån till kommunikationsverkens personal enligt motionen bifogade bilaga;

nr 265 i andra kammaren av herr *Eriksson* i Grängesberg, vari hemstälts, att riksdagen måtte medgiva, att Kungl. Maj:t må under år 1923 utöver vad Kungl. Maj:t begärt i proposition nr 144 få disponera som lån för bostadslägenheter från egnahemslånefonden ett belopp av 1,000,000 kronor;

att för år 1924 för samma ändamål måtte få disponeras utöver vad Kungl. Maj:t begärt likaledes 1,000,000 kronor; samt

att såsom kapitalökning för egnahemslånefonden för budgetåret 1923—24 anvisa ett reservationsanslag av 23,000,000 kronor.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för dessa framställningar, hänvisas till motionerna.

Riksdagen anhöll 1918 i skrivelse nr 342, att Kungl. Maj:t måtte verkställa viss utredning, huru kolonisation å bondejord i Norrland skulle kunna kraftigare än hittills befrämjas, och därefter för riksdagen framlägga de förslag, till vilka utredningen kunde föranleda. Sedan Kungl. Maj:t den 11 juli 1918 uppdragit åt den genom beslut den 30 juni 1916 tillsatta kolonisationskommittén att verkställa jämväl den av riksdagen sålunda begärda utredningen, har kolonisationskommittén i sitt den 31 maj 1922 avgivna betänkande uti en särskild avdelning, benämnd kraftigare befrämjande av egnahemsbildning å enskild jord i Norrland, framlagt vissa förslag avseende, bland annat, jordförmedlings- och egnahemslåneverksamheten (betänkandets avd. III, sid. 91 o. f.). Åtskilliga myndigheter hava häröver avgivit yttrande.

I den till 1919 års lagtima riksdag avlätna propositionen, nr 106, angående vissa egnahemsväsendet berörande frågor framhöll dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, att otvivelaktigt återstode ännu ganska mycket, innan egnahemsväsendet i sin helhet bleve så anordnat, som önskvärt och möjligt vore, samt att ytterligare utredning i viktiga hänseenden tarvades. Efter att hava framhållit, att vissa för frågans lösning betydelsefulla utredningar ännu vore oavslutade, uttalade departementschefen, att för tillfället och i avvaktan på resultatet av dessa utredningar åtgärderna på egnahemsväsendets område syntes böra inriktas på att inom den dåvarande organisationens ram vidtaga de förändringar, som befunnas behövlige eller önskvärda, dock med uppmärksamhet tillseende, att härigenom icke några för framtiden bindande anordningar träffades, genom vilka ökade svårigheter skulle uppstå för en eventuell omläggning av organisationen. De förslag, som framlades

i nyssnämnda proposition, avsågo icke att åstadkomma någon genomgripande ombildning av egnahemsrörelsen utan hade närmast karaktären av kompletteringar i och förbättringar av det dåvarande systemet. Propositionen blev av riksdagen i huvudsak bifallen, och riksdagen uttalade i skrivelsen nr 339 sin anslutning till departementschefens nyss angivna uppfattning.

Riksdagen 1920 har därefter i två särskilda skrivelser, nr 98 och nr 306, gjort framställningar till Kungl. Maj:t i egnahemsfrågan.* I den förstnämnda skrivelsen anhölls om utredning beträffande vilka åtgärder, som från statens sida borde vidtagas för att underlätta nyodling och betesförbättring å sådana egnahemslägenheter, för vilkas förvärvande lån erhöles från egnahemslånefonden. I den senare skrivelsen anhöll riksdagen — under framhållande att, därest egnahemsrörelsen i vårt land skulle kunna fylla sin ur befolkningssynpunkt trängande uppgift, en reform av egnahemsväsendet icke kunde undanskjutas — att utredning måtte verkställas angående vilka åtgärder, som kunde utöver vad som redan skett vidtagas till förekommande av landsbygdens avfolkning.

Allt sedan tillkomsten 1920 av jordbruksdepartementets egnahemsavdelning, till vilken Kungl. Maj:t för utredning överlämnat sistberörda riksdagsskrivelser, har frågan om erforderliga reformer varit föremål för egnahemsavdelningens uppmärksamhet, och har egnahemsinspektören, i en till chefen för jordbruksdepartementet avgiven i propositionen intagen promemoria sammanställt resultatet av verkställda utredningar i ärendet samt framlagt vissa förslag till ändrade bestämmelser m. m. angående statens verksamhet för egnahemsbildningen.

Nu gällande bestämmelser angående den statliga egnahemslånerörelsen återfinnes i kungörelsen den 27 juni 1919 (nr 483) angående allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse med viss ändring däri genom kungörelse den 26 mars 1920 (nr 127) samt i kungörelsen den 26 september 1919 (nr 623) med särskilda föreskrifter angående erhållande och tillgodonjutande av statslån från egnahemslånefonden.

Beträffande dessa bestämmelser må ur egnahemsinspektörens berörda P. M. återgivas följande:

Förmedlare av egnahemslån kunna vara *hushållningssällskap, kommuner samt vissa aktiebolag och föreningar*, vilka samtliga i avseende å sin egnahemslåneverksamhet och vad därmed sammanhänger skola stå under uppsikt och kontroll av den från och med 1920 inrättade egnahemsavdelningen inom jordbruksdepartementet.

Hushållningssällskap skall för att kunna åtnjuta statslån från egnahemslånefonden bedriva egnahemslånerörelsen genom en särskild egnahems-

nämnd, bestående av utav sällskapet eller dess förvaltningsutskott utsedda personer jämte en å statens vägnar, av vederbörande länsstyrelse utsedd ledamot, vilken äger deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Ett å statens vägnar utsett ombud skall äga deltaga i granskningen av egnahemsnämndens räkenskaper och förvaltning. Inom varje kommun av hushållningssällskapets område skall finnas anställt ett av egnahemsnämnden utsett ombud med uppgift att biträda nämnden i dess verksamhet samt tillhandaga lånesökande med råd och anvisningar, dock kan, där så finnes lämpligt, gemensamt ombud utses för högst tre kommuner. Hos hushållningssällskapet skall finnas anställd minst en med bidrag av statsmedel avlönad jordbrukskonsulent med åliggande att biträda egnahemsnämnden samt i övrigt medverka vid egnahemsväsendets utveckling inom sällskapets område. Slutligen skall hushållningssällskapet hava för egnahemslånerörelsen antagit reglemente, som godkänts av egnahemsinspektören i jordbruksdepartementet. I reglementet skola finnas intagna bestämmelser, bland annat, angående verkställandet genom jordbrukskonsulent eller i dennes ställe genom annan sakkunnig person av besiktning av lägenheter, för vilka egnahemslån blivit sökta, samt inspektion å lägenheter, för vilka dylika lån beviljats; vidare därom, att jordbrukskonsulent skall vid egnahemsnämndens sammanträden närvara och föredraga ärendena, att låneansökningar skola prövas och avgöras minst fyra gånger om året, att särskilda räkenskaper skola föras för egnahemslånerörelsen m. m. — Hushållningssällskapen hava allt sedan 1905 varit de huvudsakliga bärarna av statens egnahemslånerörelse.

Som villkor för att *kommun* skall kunna erhålla statslån från egnahemslånefonden gäller, att kommunen skall hava för egnahemslånerörelsen antagit reglemente, som godkänts av egnahemsinspektören i jordbruksdepartementet. Före 1920 ägde kommuner icke att förmedla egnahemslån.

Aktiebolag eller ekonomisk förening kan erhålla statslån från egnahemslånefonden under villkor, att dess uppgift är att befrämja förvärvandet av egnahem samt företaget av Kungl. Maj:t, vid prövning i varje särskilt fall, finnes vara lämpligt såsom mellanhand vid lånerörelsen och bereda tillräcklig trygghet för att egnahems förvärvande av mindre bemedlade personer blir på ett oegennyttigt och ändamålsenligt sätt befrämjat. Liksom beträffande hushållningssällskapen gäller, att en å statens vägnar utsedd ledamot i bolagets eller föreningens styrelse skall äga deltaga i överläggningarna men ej i besluten samt att ett ombud å statens vägnar skall äga deltaga i granskningen av räkenskaperna och förvaltningen. Likaså skall reglemente för egnahemslånerörelsen av i huvudsak samma innehåll, som i fråga om hushållningssällskapen, vara antaget och godkänt av egnahemsinspektören. Bolagsordningen, respektive föreningsstadgarna skola vara upprättade i överensstämmelse med vissa av Kungl. Maj:t särskilt föreskrivna grunder, innehållande, bland annat, bestämmelse om viss begränsad vinstutdelning till aktieägarna, respektive medlemmarna, om dispositionen av överskjutande vinstmedel etc.

Låneförmedlarna tilldelas efter ansökan hos Kungl. Maj:t visst statslånebelopp för år och hava därefter att av de erhållna statslånen på egen risk och med egen beslutanderätt *utlämna egnahemslån till enskilda låntagare för förvärvande av antingen jordbrukslägenheter eller bostadslägenheter.* För

statslån behöva hushållningssällskap och kommuner icke ställa någon säkerhet, men andra låneförmedlare skola ställa säkerhet, som av statskontoret godkännes. Låneförmedlarna åtnjuta ett årligt bidrag av statsmedel för täckande av för dem genom lånerörelsen uppkommande kostnader och möjliga förluster. Bidraget belöper sig till $\frac{1}{2}$ % å låneförmedlarens kapitalskuld och utgår direkt av egnahemslånefondens avkastning.

De *lägenheter*, för vilkas förvärvande egnahemslån kunna av låneförmedlarna beviljas, skola vara belägna å landsbygden eller å till stad hörande område, för vilket stadsplan icke blivit fastställt. Deras beräknade värde — jorden jämte därå befintliga eller för uppförande avsedda byggnader — får icke överstiga för obebyggd jordbrukslägenhet 15,000 kronor, för bebyggd jordbrukslägenhet 12,000 kronor och för bostadslägenhet 10,000 kronor. Såsom obebyggd må därvid räknas lägenhet, där en mera omfattande ombyggnad erfordras. Egnahemslån får utgå endast för bildande av sådant eget hem, där låntagaren äger såväl jordområdet som därå uppförda byggnader, dock må egnahemslån tillsvidare även utgå till förvärvande av bostadslägenhet, för vilken mark upplåtits med tomträtt eller, beträffande Hvitfeldtska stipendieinrättningen tillhörande mark, med ständig och oinskränkt besittningsrätt. Under i övrigt lika förhållanden bör vid beviljandet av egnahemslån företrädere givas åt sökande, som äsyftar att genom nyodling och nybyggnad bilda ett nytt eget hem.

Egnahemslån får ej tilldelas annan mindre bemedlad arbetare eller med sådan likställd man eller kvinna, än den, som är svensk medborgare, minst 21 år och i regel ej över 50 år gammal, är känd för sparsamhet, nykterhet och hedrande vandel och visserligen ej saknar medel att i någon mån bidraga till bildande av eget hem men är i behov av kraftigt bistånd för dess förvärvande, samt, när fråga är om jordbrukslägenhet, äger förutsättningar att driva det jordbruk, som å lägenheten kan förekomma.

Egnahemslånebeloppet får uppgå till högst $\frac{1}{2}$ % av jordbrukslägenhets värde och till högst $\frac{3}{4}$ % av bostadslägenhets värde. Räntan å alla lån, som beviljats för 1920 eller därefter, beräknas efter $4\frac{1}{4}$ %. Egnahemslån — liksom även statslånen till låneförmedlarna — skall i fråga om återbetalningen delas i två lika delar, en stående del och en amorteringsdel. De fem första åren skall endast betalas ränta å hela lånet, därefter skall amorteringsdelen även amorteras på så sätt, att å denna erlägges en annuitet, avseende såväl amortering som ränta, av 6 % för lån för jordbrukslägenheter och 7 % för lån för bostadslägenheter. Sedan amorteringsdelen slutbetalts, skall den stående delen inbetalas senast inom femte året. Annan säkerhet för egnahemslånet får icke betingas än första inteckning i egnahemslägenhet, dock kan visst förskott få lämnas mot annan säkerhet. I det lånekontrakt, som skall upprättas, skall bland annat intagas bestämmelser även om vilka byggnader, som böra å lägenheten uppföras och om tiden, inom vilken de böra vara fullbordade, samt angående de fall, i vilka låneförmedlaren äger rätt uppsäga egnahemslånet till inbetalning.

Från och med 1920 kan *egnahemslån* — till trygghet av låntagarens efterlevandes existens och till stärkande av låneförmedlarens säkerhet — *förnas med försäkring å låntagarens liv* på sätt stadgas i § 26 av föromnämnda

kungörelse nr 483/1919 och i särskild kungörelse den 30 juni 1920 (nr 509) angående särskilda villkor och bestämmelser för livförsäkring å personer, som erhålla lån ur statens egnahemslånefond. Riksförsäkringsanstalten ombestyr berörda försäkring.»

Angående statens verksamhet för underlättande av *jordförmedling* innehåller promemorian följande redogörelse.

»I proposition, nr 149, till 1907 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till bildande av en lånefond (*jordförmedlingsfonden*) avseende underlättandet av inköp på landsbygden eller å till stad hörande, men utanför det planlagda området belägen mark av större jordområden, som kunde erhållas för billigt pris och särskilt lämpade sig att helt och hållet eller till väsentlig del utstyckas till egnahemslägenheter. I propositionen framhölls såsom ett av de viktigaste hindren för egnahemsrörelsens utveckling svårigheten att erhålla det nödvändiga jordområdet. Det framstode därför som önskvärt, att staten på något sätt bidroge till att för egnahemsbildning — framför allt jordbruksnybildning — lämplig jord bleve tillgänglig i större utsträckning och till billigare pris än som utan det allmännas ingripande visat sig bliva fallet. Förslaget gick ut på, att riksdagen skulle anvisa visst belopp, till en början 2 miljoner kronor, att såsom en jordförmedlingsfond från och med 1908 vara för Kungl. Maj:t tillgängligt för lämnande av statslån (jordförmedlingslån) till aktiebolag och föreningar av samma beskaffenhet, som de, vilka kunde erhålla lån ur egnahemslånefonden. Lån ur jordförmedlingsfonden skulle avse inköp till uppgivet pris av visst område, som skulle i ansökningsbeskrivningen för bedömning av områdets verkliga värde skulle vissa uppgifter bifogas. Lån skulle få beviljas till högst $\frac{1}{5}$ av detta värde, dock ej till mer än $\frac{1}{5}$ av köpesumman. Aktiebolag och förening skulle ställa av statskontoret godkänd säkerhet för lånet. Lånet skulle lyftas inom ett år från beviljandet. Med ledning av låntagarens årliga redogörelser över försäljningar av lotter från området skulle Kungl. Maj:t för varje år föreskriva, hur mycket av statslånet, som skulle återbetalas. Detta belopp skulle bestämmas efter värdet å de försålda lotterna i förhållande till hela områdets värde. Lånet finge dock i regel ej åtnjutas längre än intill utgången av femte kalenderåret efter det, då detsamma blivit lyft. Lånet skulle löpa med en ränta efter 4 %. Från det medelst lånet inköpta området finge upplåtelser av lotter ske endast under äganderätt, dock att, intill dess försäljning kunde ske, området finge upplåtas på arrende under kortare tid.

I skrivelse nr 226 anmälde riksdagen sitt bifall till propositionen, men gjorde det tillägget, att även hushållningssällskap medgäves rätt erhålla lån från jordförmedlingsfonden, varvid dessa fritogos från skyldighet att ställa säkerhet för erhållna lån. Kungl. Maj:t utfärdade därefter den 28 juni 1907 kungörelse (nr 49, s. 1) angående allmänna bestämmelser för lån från jordförmedlingsfonden samt den 29 november 1907 kungörelse (nr 120, s. 2) med särskilda föreskrifter till iakttagande av hushållningssällskap, aktiebolag och föreningar, vilka vilja erhålla statslån från jordförmedlingsfonden.

Jordförmedlingsfondens inrättande 1907.

1919 års
(nu gällande)
bestämmelser
om jordför-
medlings-
fonden.

I samband med den behandling av egnahemsfrågan i allmänhet, som — enligt vad nyss nämnts — ägde rum vid 1919 års lagtima riksdag, beslötas jämväl, på Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 106, åtskilliga ändringar i jordförmedlingsverksamheten och antogs förnyade allmänna bestämmelser för lån från jordförmedlingsfonden. Dessa bestämmelser, vilka alltså äro gällande, återfinnas dels i kungörelsen den 27 juni 1919 (nr 484) angående allmänna villkor och bestämmelser för lån från jordförmedlingsfonden och dels i kungörelsen den 26 september 1919 (nr 622) med särskilda föreskrifter angående erhållande och tillgodonjutande av statslån från sagda fond. Därvid vidtogos, bland annat, de ändringar, att även kommuner kunde tilldelas jordförmedlingslån, att räntefoten höjdes till 4 $\frac{3}{4}$ % och att lånen i viss utsträckning och under särskilda villkor kunde få användas för bildande av lägenheter, som för viss tid upplätes på arrende med rätt för arrendatorn att efter högst 20 år under äganderätt förvärva lägenheten som eget hem. Låntagarna ur fonden — för vilka skulle gälla i stort sett samma kvalitetsfordringar som beträffande egnahemslämförmedlare och vilka benämndes jordförmedlare — skulle till jordbruksdepartementet för prövning och fastställelse insända upprättad styckningsplan jämte över densamma avgivet yttrande av jordbrukskonsulent, därest planen icke uppgjorts av dylik tjänsteman. Innan styckningsplan sålunda fastställts, finge jordförmedlaren icke avyttra någon del av den inköpta fastigheten eller avverka eller låta avverka skog å densamma utöver vad som erfordrades till husbehov å fastigheten.

Jordförmed-
lingsbyråer.

På förslag av Kungl. Maj:ten beviljades för första gången vid 1911 års riksdag anslag till jordförmedlingsbyråer. Anslaget avsåg först endast sådana byråer, som upprättats av hushållningssällskap, men redan vid 1912 års riksdag ändrades villkoren, så att statsbidrag skulle kunna under vissa förutsättningar utgå även för andra byråer. Statsbidrag fick till en början utgå med högst 700 kronor för byrå och år, därav 500 kronor såsom bidrag till avlöning åt den sakkunnige person, som skulle finnas anställd hos byrån, och 200 kronor såsom bidrag till övriga driftkostnader; 1919 höjdes dessa maximalbelopp till 700 respektive 400 kronor, och från och med 1922 äro de bestämda till 800 respektive 600 kronor, alltså sammanlagt 1,400 kronor per byrå och år. Nu gällande allmänna bestämmelser i ämnet ingå i kungörelsen den 27 juni 1919 (nr 574) angående statsbidrag till jordförmedlingsbyråer för egnahemsrörelsen med däri genom kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 349) gjord ändring. Enligt dessa bestämmelser skall statsunderstödd jordförmedlingsbyrå stå under närmaste ledning, om det gäller av hushållningssällskap eller hushållningssällskaps egnahemsnämnd inrättad byrå, av vederbörande egnahemsnämnd, om av landsting inrättad byrå, av en utav landstinget tillsatt styrelse, samt i andra fall av styrelse, i vilken hushållningssällskap och landsting skola äga rätt att utse vardera minst en ledamot. Byrås verksamhet skall huvudsakligen avse dels att insamla och i samverkan med egnahemsavdelningen inom jordbruksdepartementet bland allmänheten sprida uppgifter rörande till salu befintliga egnahemslägenheter och vissa andra smärre fastigheter, dels ock att lämna spekulanter å sådana lägenheter det bistånd vid avtals avslutande samt beträffande övriga i samband därmed stående förhållan-

den, varav de kunna vara i behov. För sistnämnda ändamål skall, såsom ovan antytts, hos byrån finnas anställd sakkunnig person med uppdrag, bland annat, att kostnadsfritt lämna spekulanter å lägenheter erforderliga upplysningar om köpebestämmelser samt om villkoren och sättet för erhållande av egnahemslån ävensom biträde med uppsättande av låneansökningar samt köpe- och andra avtalshandlingar samt vid ordnandet av intecknings- och lagfartsförhållanden m. m. Å tider, som i särskild ordning bestämmas, skall byrå tillhandahålla egnahemsavdelningen fullständiga uppgifter över lägenheter, som genom byrån utbjudas till försäljning. De uppgifter, som enligt anförda bestämmelser tid efter annan insändas till egnahemsavdelningen (före 1920 till av lantbruksstyrelsen utsedd person), sammanföras för alla byråerna i ett tryckt häfte, betitlat 'Fastigheter till salu genom de med statsmedel understödda jordförmedlingsbyråer', vilket häfte under senaste tid utkommit två gånger årligen och genom egnahemsavdelningen, byråerna m. fl. tillhandahålles intresserade.»

Förevarande proposition avser icke en omorganisation av statens egnahemsväsen — med prövning av vilken fråga ansetts böra anstå i avvaktan på resultatet av ännu icke slutbehandlade förslag om ytterligare statsåtgärder för jordbruksnybildning — utan endast vidtagande inom ramen av den nuvarande egnahemslåne- och jordförmedlingsverksamheten av vissa förändringar i syfte till ett verksammare befordrande av framförallt tillkomsten av nya jordbruk.

Utskottet.

Huvuddragen i propositionen torde kunna sammanfattas på följande sätt:

1) Skärpta bestämmelser om företräde till egnahemslån för skapande av nya hem.

2) Viss utvidgning av rätten till tilläggs lån.

3) Förhindrande av ränteförluster för låneförmedlare vid egnahemsrörelsen.

4) Vissa ändringar i räntebestämmelserna för egnahemslån.

5) Beredande åt egnahemslåntagare i vissa fall av odlings- och byggnadsbidrag.

6) Lättnad i viss utsträckning med avseende å jordförmedlingsfondens användning.

7) Beredande av statsbidrag till hushållningssällskapen för jordförmedlingsverksamhet.

8) Kapitalökning till egnahemslånefonden.

De under 1)–4) upptagna förslagen beröra gällande allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse.

I § 5 har sålunda för erhållande av egnahemslån för jordbrukslägenheter såsom grundläggande bestämmelse stadgats att egnahemslån

Ändringar av
de allmänna
villkoren och

bestämmel-
sorna för
statens egna-
hemsläne-
rörelse.

i regel icke bör utdelas i andra fall än där sökanden åsyftar att genom nyodling och nybyggnad bilda ett helt och hållet nytt jordbruk eller att genom mera väsentligt nyodlings-, byggnads- eller grundförbättringsarbete i avsevärd mån förbättra eller utvidga förut bestående jordbruk.

Herr Magnussons motion, så vitt densamma rör nu ifrågavarande bestämmelse innebär, att nybildning nu ej bör göras till mera betonat villkor för egnahemslåns erhållande än tidigare varit fallet. Herr Lindhagens motion åter avser ett tillägg till bestämmelsen, varigenom erhållande av egnahemslån till jordbrukslägenheter skulle förbindas med villkor att till lägenheten lades tillräcklig odlingsmark samt erforderlig skog, bete, fiske till husbehov för att kunna försörja en medelstor familj.

För egen del är utskottet i likhet med departementschefen övertygat om nödvändigheten att mera målmedvetet än hittills främja tillkomsten av nya jordbruk. Utskottet förbiser härvid icke den minskning i efterfrågan på lån, som härav torde kunna bli en följd, om icke, såsom Kungl. Maj:ts förslag samtidigt innebär, möjlighet beredes låntagaren till visst odlings- och byggnadsbidrag. Å andra sidan få givetvis icke andra berättigade intressen eftersättas. Den förevarande författningsbestämmelsen synés utskottet i detta avseende hava erhållit en något sträng avfattning, men torde likväl med hänsyn till uttrycket »i regel» enligt utskottets uppfattning något hinder icke böra möta att, där särskilda omständigheter tala för ett sådant förfarande, utlämna egnahemslån jämväl i andra än de i förevarande paragraf särskilt angivna fall. Utskottet syftar härvid närmast på fall, då exempelvis, såsom kolonisationskommittén framhållit, en fäderneärvd fastighet därest egnahemslån ej beviljades måste säljas till utomstående på grund av svårigheter för något av barnen att övertaga densamma. Emellertid bör givetvis vid prövning av fall av ifrågavarande art all urskiljning och varsamhet iakttagas.

Vad angår herr Lindhagens motion, är utskottet ense med motionären om önskvärdheten därav att lägenheter, vilka avse att bereda innehavaren hans fulla utkomst, också äga därför erforderliga förutsättningar. Denna fråga sammanhänger emellertid med spørgsmålet rörande maximivärdet å de lägenheter, för vilka egnahemslån kunna erhållas. En bestämmelse i det syfte motionären avser torde sålunda i vissa fall påkalla en höjning av berörda maximigräns. Utskottet anser emellertid i likhet med departementschefen att med frågan härom bör tillsvidare anstå. Å andra sidan är utskottet icke lika övertygat om lämpligheten att på sätt motionären synes åsyfta såsom generellt villkor för erhållande av egnahemslån för jordbrukslägenhet uppställa fordran på att lägen-

heten kan bereda innehavaren full försörjning. Detta synes utskottet vara en fråga, som bör få bero på förutsättningarna i det särskilda fallet.

I § 6 föreslås sådan förändring, att tillägglån, som enligt paragrafens nuvarande lydelse endast kan tilldelas, innan amorteringsskyldigheten inträder och allenast för utvidgande av jordbrukslägenhet, skall kunna utgå även efter amorteringstidens ingång och därjämte även beträffande bostadslägenhet för lägenhetens omläggning, genom utvidgande av jordområdet och uppförande av erforderliga ekonomibyggnader till jordbrukslägenhet.

Mot detta förslag har utskottet intet att erinra.

Till undvikande av ränteförluster för låneförmedlarna har i § 10 föreslagits sådan jämkning av bestämmelsen om skyldighet för låneförmedlare att före den 1 november det år, för vilket lånet anvisats, lyfta statslånebelopp, att tidpunkten för lånets lyftande framflyttats till utgången av nästföljande år.

Häremot har utskottet intet att erinra.

§ 11 avser räntebestämmelserna vid ifrågavarande lån. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle beträffande statslån, som efter ingången av 1923 anvisats för 1923 eller senare år räntan — som för närvarande under hela lånetiden utgår med $4\frac{3}{4}$ procent — för tiden till och med året före det, amorteringsskyldighet inträder utgöra allenast 4 procent. Jämväl i fråga om statslån, som före 1923 anvisats för åren 1920—1923 skulle räntan för tiden från och med 1923 till och med året före det, amorteringsskyldighet inträder, nedsättas till 4 procent.

I motionerna I: 7 likalydande med II: 29 samt II: 16 och II: 158, vilka motioner såsom ovan nämnts väckts före avlämnande av förevarande proposition, hava förslag framställts om egnahemslåneräntans sänkande beträffande hela lånetiden. I motionerna II: 16 och II: 158 har sålunda föreslagits en räntesats av 3.6 procent, varjämte i sistnämnda motion ifrågasatts ett räntefritt anstånd av tre år. I motionerna I: 7 och II: 29 yrkas på en ränta av 4 procent. I herr Magnussons motion åter ifrågasättes en begränsning med avseende å lånens löptid gående ut på överförande vid lämplig tidpunkt av då återstående lånebelopp från statens direkta kreditgivning till annan långivare för att genom en sålunda förkortad återbetalningstid möjliggöra att tillgängliga statsmedel för egnahemslån skulle kunna komma ett större flertal till godo. Denna fråga har jämväl berörts i egnahemsinspektörens ovannämnda P. M.

Motionärernas krav på en räntesänkning har genom den föreliggande propositionen blivit tillgodosedda i vad rör tiden före amorte-

ringens början. Beträffande förslaget om räntefritt anstånd synes utskottet en sådan åtgärd icke tillräddig.

Utskottet anser emellertid skäl tala för en räntesänkning även för tiden efter amorteringens början. Dock inträder för de lån, som första gången utlämnades mot den högre räntan av 4 $\frac{3}{4}$ procent skyldigheten till amortering enligt vad egnahemsinspektörens P. M. ger vid handen icke förrän tidigast i november 1926, vadan frågan om förräntning i samband med återbetalning av amorteringsdelen för närvarande icke torde vara aktuell. Icke heller torde vara oundgängligt att redan nu pröva frågan om sänkning av räntefoten beträffande lånets stående del för tiden sedan amortering inträtt liksom ej heller den i herr Magnussons motion upptagna frågan om revidering av reglerna för låns återbetalning. Vid sådant förhållande och då förevarande spörsmål tarvar närmare utredning har utskottet ansett, att med prövning därav bör tillsvidare anstå. Utskottet vill emellertid tillika uttala önskvärdheten av att vid den utredning, som utskottet sålunda anser böra verkställas rörande ränte- och amorteringsbestämmelserna, jämväl undersökes lämpligheten av en sådan ändring i gällande bestämmelser rörande med egnahemslån kombinerad livförsäkring, att förmånen härav skulle kunna tillgodokomma låntagaren jämväl efter amorteringstidens slut. I detta samband bör givetvis även utredas, vilka förändringar med avseende å livförsäkringspremierna, som böra föranledas härav ävensom av en eventuell förändring i ränte- och amorteringsbestämmelserna.

De i §§ 12 och 14 föreslagna ändringarna, vilka stå i samband med ändringen av § 10, föranleder ingen erinran från utskottets sida.

*Odlings- och
nybyggnads-
bidrag.*

Härefter övergår utskottet till Kungl. Maj:ts förslag i den del det avser odlings- och nybyggnadsbidrag till egnahemslåntagare. Grunderna för utdelande av dylikt bidrag, vilket skulle utgå i form av premielån, har i egnahemsinspektörens, av departementschefen gillade förslag sammanfattats sålunda.

Premielånen syntes böra genom vederbörande låneförmedlare kunna såsom en särskild förmån tilldelas dem, som beviljas egnahemslån för jordbrukslägenheter, i sådana fall, där genom nyodling och nybyggnad bildas ett helt och hållet nytt jordbruk eller där genom mera väsentligt nyodlings-, byggnads- eller grundförbättringsarbete den i samband med låneansökningen förvärvade lägenheten i *avsevärd* mån förbättras eller utvidgas. För att odlingsarbete skall få räknas såsom mera väsentligt torde minst en hektar jord nyodlas, och beträffande byggnadsarbete bör fordras, att antingen det för jord-

bruket erforderliga ekonomihuset — i vilket fall fordran på rationell gödselstadsanordning i regel bör upprätthållas — eller också bostadshuset nyuppföres.

Förmånen bör utgå i en form, som i viss mån är av samma karaktär som de s. k. premielånen vid premiering av mindre jordbruk (jämför kungörelsen den 19 oktober 1911, nr 116). Lån bör alltså få lämnas för utförande av nyss åsyftade arbeten, och lånet skall anses guldett, då arbetena vid en viss tidpunkt befinnas vara vederbörligen utförda.

Beträffande premielånets storlek torde det riktigaste vara, att omfattningen av de arbeten, som skola komma till utförande, bliver det bestämmande. Premielånet bör sättas till högst halva den av låneförmedlaren beräknade arbetskostnaden för de odlings- och byggnadsprestationer, som enligt vad nyss sagts befinnas böra understödjas. I intet fall bör dock premielånet få överstiga 1,500 kronor per jordbrukslägenhet.

Sökande, som prövas icke vara i behov av sådan ekonomisk hjälp, varom nu är fråga, bör givetvis icke tilldelas premielån.

Ansökan om premielån bör inlämnas till låneförmedlaren, som efter den i samband med egnahemslåneprövningen företagna besiktningen av lägenheten, beslutar om premielåns beviljande så vitt möjligt i samband med beviljandet av egnahemslånet.

Rörande premielånets utbetalande böra i huvudsak samma regler gälla som de, vilka fastställts för utbetalande av arbetslöshetsunderstöd i samband med egnahemslån, nämligen, att premielånet må utanordnas endast i den mån arbete utförts. Låneförmedlaren äger föreskriva tid, inom vilken arbetet skall vara avslutat, och må tiden härför icke sättas senare än till den tidpunkt, amorteringsskyldighet för egnahemslånet inträder. Hinder torde icke böra möta för låneförmedlaren att, där så anses lämpligt, utanordna premielånet på så sätt, att i stället för kontant utbetalning till låntagaren göres motsvarande avdrag vid debiterandet av ränta å egnahemslånet. Som säkerhet för att de byggnads- eller odlingsföretag, som premielånet avser att främja, bliva av vid beviljandet förutsatt art och omfattning, skall låntagaren, innan någon del av premielånet får utbetalas, till låneförmedlaren avlämna skuldförbindelse å beloppet, vilken vid tiden för inträdandet av amorteringsskyldigheten för egnahemslånet återlämnas sedan arbetet slutförts och avsynats. Ränta torde icke böra förekomma å premielånen.

I herr Magnussons motion har föreslagits, att premielån endast måtte utgå för produktiva ändamål och att vid deras utdelande fullständig eller så gott som fullständig medellöshet icke måtte sättas såsom oeftergivligt villkor.

För egen del håller även utskottet före, att premielånen givetvis böra i första hand utlämnas för företag, som äro ägnade att befordra produktiva ändamål såsom för nyodlingsföretag, uppförande av nödiga ekonomihus, gödselstad o. d. Detta bör emellertid å andra sidan icke helt utesluta, att sådant lån kan i särskilt behjärtansvärda fall utgå även för nyuppförande av bostadshus. Beträffande frågan vilka synpunkter rörande

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 10 saml. 22 häft. (Nr 39—40.) 3

sökandens ekonomiska ställning, som böra vara avgörande vid låns utdelande, anser utskottet, att här bör i tillämpliga delar gälla vad som stadgats i fråga om rätt att erhålla egnahemslån. Utskottet håller med andra ord före, att avgörande bör vara, huruvida sökanden är i behov av sådan ekonomisk hjälp, varom här är fråga.

*Effektivare
jordförmed-
ling.*

För åstadkommande av en mera effektiv jordförmedling genom eller under kontroll av hushållningssällskapen föreslås i förevarande proposition vidare, att Kungl. Maj:t måtte tillerkännas rätt att utan hinder av gällande allmänna villkor och bestämmelser för lån från jordförmedlingsfonden, vilken för närvarande uppgår till 3,000,000 kronor tills vidare disponera ett belopp av intill 1,500,000 kronor av fondens tillgångar för utlämnande till hushållningssällskapen av förlagslån mot en ränta av 4 procent per år. Syftet vore härvid närmast att åt hushållningssällskapens egnahemsnämnder uppdraga jämväl förmedling genom frivilliga förvärv av enskild jord till egna hem. — Återstoden av jordförmedlingsfonden skulle användas för utlämnande av lån enligt gällande allmänna villkor, varigenom sålunda jämväl aktiebolag och föreningar för egnahemsbildningens främjande alltjämt kunde erhålla jordförmedlingslån. — I samband härmed skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag hushållningssällskapen beredas en ersättning, som åtminstone i viss mån säkerställde dem för förluster å jordförmedlingsverksamheten. Ett hushållningssällskap, som för sitt områdes vidkommande på ett tillfredsställande sätt ordnade en effektiv jordförmedling, vare sig denna bedreves direkt av sällskapet (eller dess egnahemsnämnd) eller under sällskapets kontroll av något i anslutning till sällskapet arbetande egnahemsföretag, borde sålunda av statsmedel kunna påräkna ett engångsbidrag till täckande av nyss nämnda kostnader och risk av 3 procent å beloppet av beviljade egnahemslån å sådana jordbrukslägenheter, som upplåtes från områden, vilka för egnahemsbildning förvärvats av sällskapet självt, samt av 2 procent å beloppet av beviljade egnahemslån å jordbrukslägenheter, som åt genom jordförmedlingen anmälda spekulanter försålles från områden, vilka för egnahemsbildning eljest uppbringats under sällskapets medverkan och kontroll. För ifrågavarande ändamål har beräknats ett anslag av 200,000 kronor, varav 75,000 kronor skulle få disponeras redan under 1923.

Herr Magnusson har i sin motion ansett ökad möjlighet böra beredas för samarbete beträffande jordförmedlingen, särskilt jordstyckningsverksamheten, mellan hushållningssällskapen och egnahemsföreningar eller egnahemsbolag ävensom att bestämmelserna rörande jordförmedlings-

fonden borde omarbetas i syfte att göra lån ur fonden lättare tillgängliga för det med densamma avsedda ändamålet.

För egen del anser utskottet i likhet med departementschefen försiktigheten bjuda att icke för närvarande i vidare mån än som i propositionen föreslagits avvika från gällande bestämmelser för jordförmedlingsfonden. Rörande vad i motionen framhållits om önskvärdheten av ett ökat samarbete mellan hushållningssällskapen och andra samman slutningar för egnahemsbildningens främjande, så utesluter vad i propositionen föreslagits givetvis icke såsom motionären synes befara möjligheten i sådant avseende. Utskottet har för övrigt så mycket mindre anledning föreslå någon avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag, som den nu ifrågasatta jordförmedlingen genom hushållningssällskapens egnahemsnämnder på sätt departementschefen anfört torde vara att tillsvidare betrakta såsom ett försök.

Utskottet biträder alltså Kungl. Maj:ts förslag om rätt för Kungl. Maj:t att för angivet ändamål disponera ett belopp av 1,500,000 kronor av jordförmedlingsfonden.

Rörande den ifrågasatta ersättningen till hushållningssällskap för förluster vid ifrågavarande jordförmedling har utskottet intet att erinra mot grunderna härför, men håller dock före, att jämväl beträffande egnahemslån å sådana jordbrukslägenheter, som upplåtits från områden, vilka förvärvats visserligen icke direkt av sällskapet självt, men genom en till sällskapet nära anknuten organisation, ersättningsbeloppet efter Kungl. Maj:ts prövning bör kunna utgå med 3 procent. Det för ändamålet beräknade anslagsbeloppet ger ej anledning till någon utskottets erinran.

Vad angår det i motionen II: 284 framställda förslaget om ställande till förfogande ur egnahemslånefonden av ett belopp av 500,000 kronor för utlämnande av bostadslån till uteslutande personalen vid statens hospital och asyler, vill utskottet erinra, att ett dylikt förfaringsätt icke skulle stå i överensstämmelse med gällande bestämmelser för lån från egnahemslånefonden, vilka icke på sätt motionärerna synas hava förutsatt medgiva reserverande av visst belopp för tillgodoseende av något speciellt egnahemsintresse. Vid sådant förhållande torde någon annan utväg icke stå ifrågavarande befattningshavare till buds, än att i vanlig ordning söka lån från ifrågavarande fond. Att tillika såsom motionärerna ifrågasatt vid eventuellt beviljande av lån från egnahemslånefonden för ifrågavarande befattningshavares vidkommande tillämpa några andra lånevillkor än de för egnahemslån i allmänhet stadgade

*Bostadslån
till personalen
vid statens
hospital och
asyler.*

torde givetvis icke kunna ifrågakomma. Utskottet kan alltså icke biträda motionen.

*Anslags-
behovet.*

Kungl. Maj:ts förslag innebär slutligen medgivande för Kungl. Maj:t dels att under 1923 disponera såsom lån från samma fond ett ytterligare belopp av intill 4,000,000 kronor, därav 2,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 1,500,000 kronor för bostadslägenheter, dels ock att under 1924, utöver förut medgiven utlåning av intill 12,000,000 kronor, disponera ett belopp av intill 7,000,000 kronor eller således tillhoppa intill 19,000,000 kronor, därav 13,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter.

För ifrågavarande ändamål skulle enligt propositionen erfordras såsom kapitalökning ett anslag av 21,000,000 kronor.

I herr Erikssons i Grängesberg motion föreslås för att möjliggöra utlämnande under vart och ett av åren 1923 och 1924 av ytterligare 1,000,000 kronor till bostadslägenheter, ett till 23,000,000 kronor höjt kapitalökningsanslag.

För egen del finner utskottet sig icke kunna tillstyrka högre anslag än det av Kungl. Maj:t föreslagna och kan därför icke biträda motionen.

Under åberopande av det anförda och då utskottet i övrigt icke funnit något att erinra mot innehållet i Kungl. Maj:ts förevarande framställning eller mot vad departementschefen i ärendet anfört, får utskottet hemställa,

1) att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionerna I:204, II:284 och II:265

a) godkänna ovan intagna förslag till ändrad lydelse av §§ 5, 6, 10, 11 och 12 samt § 14 mom. 2 och 4 av de utav riksdagen 1919 antagna allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse, att tillämpas från och med dag under 1923, som av Kungl. Maj:t bestämmes;

b) för utlämnande under 1923 och 1924 av premielån till egnahemslåntagare för nyodlings- och nybyggnadsarbeten i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkta grunder, för budgetåret 1923—1924 anvisa ett

extra reservationsanslag av 800,000 kronor, därav för 1923 må användas högst 320,000 kronor;

c) medgiva att, utan hinder av de utav riksdagen 1919 antagna allmänna villkor och bestämmelser för lån från jordförmedlingsfonden, Kungl. Maj:t må av fondens tillgängliga kapitalbehållning till förlagslån för förmedling genom eller under kontroll av hushållningssällskap av jord till egna hem för jordbruksändamål disponera under 1923 och 1924 tillhopa högst så stort belopp, att vad som utestår i beviljade förlagslån icke vid något tillfälle under sagda år överstiger 1,500,000 kronor, att utlämnas mot en ränta av 4 procent om året och under de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t kan finna gott att i varje särskilt fall föreskriva i syfte att betryggande garantier ernås för förlagslårens användande till avsett ändamål;

d) för utlämnande under 1923 och 1924 i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkta grunder av statsbidrag till hushållningssällskap för jordförmedlingsverksamhet, för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra reservationsanslag av 200,000 kronor, därav för 1923 må användas högst 75,000 kronor;

e) medgiva, att Kungl. Maj:t må under 1923, utöver det belopp, som av Kungl. Maj:t för samma år redan beviljats såsom lån från egnahemslånefonden, disponera såsom lån från samma fond ett ytterligare belopp av intill 4,000,000 kronor, därav 2,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 1,500,000 kronor för bostadslägenheter;

f) medgiva, att Kungl. Maj:t må under 1924, utöver förut medgiven utlåning av intill 12,000,000 kronor, disponera ett belopp av intill 7,000,000 kronor eller således tillhopa intill 19,000,000 kronor såsom lån från egnahemslånefonden, därav 13,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter; samt

g) såsom kapitalökning för egnahemslånefonden för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 21,000,000 kronor.

2) att motionerna I: 7 och II: 29 samt II: 16 må anses besvarade genom vad utskottet här ovan anført.

3) att motionen II: 158, i den mån den ej kan anses besvarad genom vad utskottet här ovan anført, ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

4) att motion II: 287, i den mån den ej kan anses besvarad genom vad utskottet här ovan anført, ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande sättet för anskaffande av det såsom kapitalökning tillstyrkta anslaget torde statsutskottet framdeles under riksdagen avgiva förslag.

Stockholm den 11 maj 1923.

På jordbruksutskottets vägnar:

O. NILSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Hellström, P., Boberg, Eriksson* i Ljusdal, greve *Wachtmeister, Lindstrand, Andersson, E. B., Gabrielsson* och *Åström* samt

från andra kammaren: herrar *Nilsson* i Tånga, *Olsson* i Broberg, greve *Hamilton, Hedlund* i Östersund, frih. *Hermelin, Andersson* i Grimbo och *Aarnseth*.
